

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Lingua

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

transmittit in ventrem : vel dicitur, quod sic dentiam septis quasi muro circumvallata ac ligata.

Lingua, pars corporis nobilissima, voci formandæ dignocendique laboribus destinata. Heb. *Lafchan*, unde Gallis *Leischer* proprius linguentis linguæ effectus De hac voce obferuatu digna leguntur in etymologico trilinguo Lugdun. 1067. pag. 429. Vnde fequentia defcriptimus. Lingua appellatur & *Saphah*: Labium, Genef. 11. 1. *Erar omnis terra labijs sinus*, id est, fermone vno & iisdem verbis omnes Noachi Patriarchæ posterij vtebantur: quoniam labium primum, & apprensus est icrimonis instrumentum, & veluti ianua per quam sermo egreditur. Vocatur & *Peh*, Os, Exod. 4. 11. *Quis posuit Peh homini* Quis dedit homini loquendi facultatem. Dicitur & *garon*, guttur, Itai. 38. 1. quod in gutture ad aerem (qui est medium in locutione) quedam sit dispositio: quippe citra aëris attractionem & respirationem ad arteriam vocalem nemo loqui possit. Nominè vero palati aut dentium non appellatur, quod in locutione cooperari ita apparerit & sensibilibiter hæc instrumenta non videntur. Quandoquidem vero plurimum plerique ferè homines omnes, donec Spiritu Sancto (qui est Spiritus veritatis) dantur potius garrere nugari, delirare, vel sibi ipsi aut alijs obloqui, potius quam recte ornate, sapienter loqui videntur: & sapissime ex eadem lingua, vt ex medicatis fontibus, calidum & frigidum quid fluere sentimus, Hebræi de maledico agentes dicunt, *Lafchan*, iisdem literis, Iono paulum diuerso, i. e. Lingua fuit oblocutus est obretractauit, detulit aliquem linguâ sua, detraxit fallâ aculatione. Hinc *λασχολίτης*, calumniator, obretractor, Gall. *Langarid*: *λασχολίτης*, contumelia, obretractio, *λασχολίτης* lingua.

¶ LOCI BIBLICI

Lingua pro idiomate, Gen. 11. 7. pro idiomate peregrino, 1. Cor. 14. 2. 14. pro domo linguarum per se considerato, 9. 19. Lingua vna cernitur, Gen. 11. 16. Lingua bona laudat, *Prou.* 15. 4. 18. 21. Lingua a Deo gubernatur, 16. 1. Lingua moderanda & cohibenda *Leu.* 19. 16. *106. 5. 21. Pjal.* 34. 13. 137. 4. 140. *Verfic.* 4. 12. 141. 3. *Prou.* 4. 24. 10. 20. 18. 19. 11. 6. 12. 20. 13. 14. 19. 13. 9. 13. 15. 2. 16. 27. 28. 17. 9. 20. 27. 18. 21. 21. 23. 25. 28. 26. 20. 30. 11. *Ecl.* 5. 2. *Sap.* 1. 11. *Ecl.* 14. 11. 5. 16. 20. 5. 22. 33. 23. 17. 25. 12. 21. 17. *Mat.* 12. 36. *Luc.* 6. 45. 1. *Cor.* 15. 35. 1. *Petri* 2. 1. 3. 10. *Iac.* 1. 8. 19. 20. 3. 7. 5. 8. 4. 11. Lingua non nisi cum difficultate fiatur, *Iac.* 3. 8. Lingua Angelorum, pro singulari & eximia, 1. *Cor.* 13. 1. Lingua mala quam noxia, *Prou.* 18. 21. *Iac.* 1. 26. 3. 7. 5. 9. Linguarum diuisio ex superbia orta, *Gen.* 11. 8. Linguarum domum credentibus collatum, *Act.* 10. 46. 1. *Col.* 12. 9. 7. 10. 28.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Mors & vita in manibus linguæ, qui diligunt eam comedent fructus eius. *Prou.* 18. Qui custodit os suum & linguam suam: custodit ab angustijs animam suam. 21. Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ: quoniam os mentiens occidit animam. *Sap.* 1. Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo. *Ecl.* 14. Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? 19. Est tacens, qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum. 20. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea non perdat me? 22. In disciplina iocunde non affuecat os tuum est enim in illa verbum peccati. 23. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum. 1. *Perr.* 3. *Quid loquendum.* Quia donec superest halitus in me, & Spiritus Dei in naribus meis non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. *Ibid.* 27. Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam. *Pf.* 38. Dedit enim mihi Dominus præmio linguam, qua laudabo ipsum. *Ecl.* 5. Dominus dedit mihi linguam eruditam: vt sciam fuscitare eum qui lapsus est verbo. *Es.* 50. *Quomodo loquendum.* Respondere obsecro abiq; contumelione, & loquentes id quod iustum est iudicæ: & non inuenietis in lingua mea iniquitatem nec in faucibus meis inutilitatem personabit. *Iob.* 6. Lingua placabilis lignum vite. *Prou.* 15. Noli citatus esse in lingua tua: & inutilis, remissus in operibus tuis. *Ecl.* 10. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua gratiosa eucharis in bono homini ne abundat. 6. Quid gloriaris in malitia? Tota die iniustitiam cogitauit

lingua tua. Dilexisti malitiam. Dilexisti omnia verba perperam: nis lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in futurum. 1. 9. Vir linguosus non dirigitur in terra. *Pf.* 39. Vbi autem verba sine plurima, ibi frequenter cogita. *Prou.* 10. 14. Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax obtemperat labiis dactibus. 17. Lingua imprudentis subuerfus est ipse. *Ecl.* 4. Aurum tuum & argentum tuum confusa, & verbis tuis facta teram, & frenos orituo rectos, & attende ne forte labia tua in lingua tua, & cadas in conspectu inimicorum infidantium tuis & factus infanabilis in mortem. 28. Si quis putat se religiosum esse non refragens linguam suam, ius vana est religio. *Iac.* Lingua modicum quidem membrum est, & magna e, valens quantum ignis, quam magnam sylvam incendit. Et lingua quæ vniuersitas iniquitatis Lingua constituitur in membris nostris, & maculat totum corpus, & inflamat rotam naturalis naturæ inflammata à gehenna. *Ibid.* Omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & tororum donantur, & domita sunt natura humana. Lingua bestiarum nullus hominum domare potest: inquietum malum plectum mortiferum. *Ibid.* In ipsa benediximus Deum & patrem, & in ipsa malediximus inimicos, qui ad imaginem & similitudinem Dei facti sunt. Ex quo procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres nos fieri. *Ibid.*

Lingua proximum malestat.

Fili hominum dentes eorum arma sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. *Pf.* 56. Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. 11. 9. Os bilingue detestor, *Prou.* 8. Verba impiorum infidantur sanguini: os illorum uterque eos. 11. Lingua fallax non amat veritatem & os lubricum operum nas. 26. Verbum nequam immutat cor ex quo partes quatuor mutantur, bonum & malum, vita & mors, & dominatrix illorum est duarum. *Ecl.* 37. *Discordiam seminat.* Verba bilinguis quasi simplicia, & ipsa perueniunt visque priora ventris. 1. *Iob.* 18. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus, & temerarius verbo suo odibilis erit. *Ecl.* 7. Lingua certia mulieres iuratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amorem in quo requiescat. 28. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui iacent per linguam suam. *Ibid.*

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Ante est aequitas, vnam linguam habes, ad quod vis contumaces. Quare ergo potius ad iniquitatem, & non ad aequitatem? Quam amaritudinis, non das ventri, & cibos iniquitatis das linguæ malignæ, sicut eligis quo vescaris, sic elige quod loquaris. *de natura & gratia.* Linguam nullus hominum domare potest. Homo domat non domat linguam. Domat leonem, & non frenat temerarium matipie & non domat seipsum. Domat quod timebat, accedat mat. Non timet, quod timere debebat. *Idem lib. 1. de virtutibus & vitijs.* Pro signo sunt interiores hominis verba erumpentia, quæ libidinosa qui sua celat verba & vitia callide, incedunt compulso vno demonstrat, (minoribus enim maiora monstrantur) vniuersis oculis dissimulari non potest conscientia, dum luxuria & carnis mens lucret in facie, & secreta cordis motu corporis, & gestibus dicat. *Hieron. super 12. prophetas, lib. 2. super illud Ezech. 10. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.* Quoties vero loquimur aut non importuno tempore, aut in opportuno loco aut non vt conuenit audientibus: toties sermo malus procedit de ore nostro, ad destructionem eorum qui audiunt. Consideremus itaq; quid loquamur, quia pro omni otioso verbo redditur sumus rationem in die iudicii. *Idem & hab. 22. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.* *Quoties.* Alliga sermonem tuum ne luxurie, ne lasciuat. Qui multiloquio peccat sibi colligat, si restrictionis, & ripis coarceatur. Cunctum colligit amicum & vndas: iugum sic verbis tuis, & fratera mensura, vt sic grauitas in sensu, in sermone pondus, & acquirat verbis modus. Sapiens priusquam loquitur multa considerat quid dicat, quod in loco & tempore. *Ambros. li. 1. de offici.* Præui sicut in sensu leues sunt, ita in locutione præcipites: quæ quod leuis conscientia concipit, leuior prætinus lingua prodit.

... intentionem bonam loquutio cauta non sequitur. ipsa pic...
... in transgressionis vitium vertitur. Gregorius lib. 5.

... quod dicitur, necesse est, vt causa tempus, & persona
... vt verba sententiae veritas roborat: si hanc tempus con-
... & si veritatem sententiae & congruentiam tem-
... personae qualitas non impugnat. Idem in Moral. lib. 6. in

... verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent
... Otiosum quippe verbum est, quod
... necessitatis, aut intentione, pia utilitatis caret. Greg. 7. Mo-
... in pag. 747. 3.

... molles linguas tranquille diceret, à conscientia dolor
... Valnera enim clausa plus cruciant, quia cum pudore
... fremit, excutitur, ad salutem dolor aperitur. Idem li. 7.

... linguas ad magni moderaminis liberatione seruanda est, non
... ne aut laxata in vitium, defluat, aut restri-
... obliganda, ne aut laxata in vitium, defluat, aut restri-
... ad utilitatem torpeat. Greg. 3. Moral.

... linguas cum non refringitur,
... casus culpae crescent, vt lingua cum non refringitur,
... viderent, iaceat, sed semper ad deteriora descen-
... Moral.

... aquam, caput est iurgiorum. Aquam quippe di-
... linguam in fluxum loqui relaxare, quomodo contra
... profunda, verba ex ore viri. Qui
... aquam, caput est iurgiorum: quia qui linguam non
... concordiam dissipat. Idem lib. 5. 7. Moral. Et in Paffe-

... hominem melius posset tacendo aliquis vincere quam
... quia malitia non infirmitur sermonibus, sed excitatur.
... competendo competere studuit, quos reponendo
... Chrys. super Matth.

... linguas ligas, & ligari non potest labilis est, & teneri non po-
... La biur vta anguilla penetrat, vt sagitta, tol-
... rixas, seminat discordias, vt
... interfici, blanda est & subdola, & para-
... bona, & miscenda mala. Qui custodit linguam
... vitam, quoniam mors & vita in potestate linguae
... de anima.

... hominum sic cautus, vt si inter amulos loquatur, nullū
... incurrat aliquam questionem? Difficilis res est, in lu-
... veritatis rigidae tenere mensuram, cui si
... frequenter contra se loquitur. Facilius enim
... loquendo, quam loquendo. Salomon dicit: Ori tuo
... & ierem, & verbi iugum atque stateram, Castioid.

... cognatos de quibus loquuntur rebus
... Boet. de consol. 1. 2. prof. 12.

... cum aliud quis lingua loquitur, aliud voluit in corde:
... quosque, & electos relinquit. Sed puto
... minus, alius minus, nemo tamen sic ad hoc perfecteliber,
... qui peccatum non fecit, nec inuentus est
... Rom. 1. 5.

... POETICAE SENTENTIAE.

... Quid. i. de fine titul.
... Turpe reuocant miseris defendere lingua.
... turpe faciat magnas turpe tribunal opes.
... Iuuen. sat. 9.

... cum propter plurima, tum his.
... casus, vt lingua mansiporum
... Nam lingua male pars pessima serui.
... Fautus.

... lingua nil peius eadem:
... cum dotes toxica melle gerit.
... Senec. tragœdia 4.

... loquuntur, ingentes stupent.
... Idem Tragœdia 9.

... verba furentibus.
... compressa Vocem.
... Phocylidest

... dicitur.
... dicitur.
... dicitur.
... dicitur.

... sane sermo homini potentius est ferre
... tribuit Deus naturam Solentem
... multam celeritatem, fortitudinemq; leo-
... nibus.
... cornua, aculeos apibus
... dedit sermo autem defensionem ho-
... mibus.

... M. ...

... M. ...

... M. ...

... Bias.
... multa, sed loquere pauca.
... Pittacus.

... mentem.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

... Menander.
... Menander.

qui labor & silentium quies? D. Nullatenus loqui possum. R. Quae deficient eloquentia dicebam, multa dignius perditia reperuntur lingua. Quando igitur loqui nequis, tace, & quod necessitas iubet volens facito. Quod ipsi, qui loqui possunt, sepe vitiosum facerent, sepe dolent non fecisse. Tace, inquam, ne te damnum pati putes, taceas cogita, & quiescens tecum loquere, quae meliora esse quam perorare, ne disertus quidem negent. D. Mutus factus sum. R. Si muti fuissent Cicero & Demosthenes, diutius vixissent, & leuius obiissent. D. Linguae vltim omnem perdidit. R. Et mentiendi consuetudinem, & fallendi artes, & inimicitiarum, querendaeque, infamiae instrumentum. Plures enim lingua sunt quam factis infames. Nulla pars corporis ad nocendum promptior, ad frangendum difficilior. Merito ergo quasi magnum aliquid, atque rarum protulit ille, qui dixit. Custodiam vias meas, ne delinquam in lingua mea. Quod cum sanctus quidam vir, qui ad discendum sacras literas accelerat, audiisset, abiisse dicitur, nec amplius audire voluisse. Cumque post longum tempus praceptor suus illum admirans sciscitaretur, quid tamen abiens ceptum opus omisisset, respondisse dicitur, quod primum illud ei verbum sat superque negotii artulisset, nec dum illud vnum omni studio posset implere, hanc tibi custodiam, & hoc frangum, seu a natura quidem, seu a fortuna oblatum, ne contempseris, libere quete regendum praebere, ne contra tuam formam calcitres. D. Linguam amisisti. Nunc maxime, quod sapiens iubet, omni custodia serua cor tuum e duobus custodiis ad vnam redactus, & dimidia laboris parte liberatus, facilius pauca custodias, & preciosa vigilantius. D. Linguam perdidit. R. In quibusdam paucis nobile & argutum membrum, in magna autem parte hominum nocens atque pestiferum, & quo multis caruisse melius. Sic non solum in seruo verum cernitur, quod Satyricus ait. *Lingua mali pars pessima serui*, sed in plerisque etiam liberis, quibus nihil peius dedit natura, quam linguam. Bella, doli, adulteria corruptelaeque omnes pene cessarent, nisi lingua malum semem & spargeret, & foueret. D. Linguam perdidit. R. Si malam, lucratus es plurimum. Magnae enim diuitiae sunt, esse inopem malorum. Haec qui non habet diues nascitur, at qui perdidit, diues fit, & nouo auctus censu perdidit inuenit, quod inueniendo perdidit. Quod si bonam perdidisti, dico iterum: Cor confersera, amisisti quidem quo placeres hominibus, serua quo placeas Deo. Cui si lingua non potes, corde loquere. Si enim de malis scriptum est. *Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt*. Cui non potum in corde pia labia esse, & ipsi corde etiam loqui possunt vbi sint aures Dei? Verumque sit quod alibi scribitur idem: Non occultati os meum ad te, quod fecisti in occulto. Nulla enim secretissimarum quoque cogitationum abscondita est Deo, nec tacitos, minus quam clamantes audit. Imo non est apud illam clamor altior, vehementiorque, quam cordis clamor, ille silentio delectatur. Hunc clamorem compressis labiis promebat ille gregis primum, postmodum populi pastor famulissimus qui audire meruit vocem Dei dicentis sibi quid clamas ad me non loquebatur, & clamabat, imo quidem loquebatur, sed corde. Sicut autem qui Deum audit surdus non est, sic quae Deus audit, non est mutus.

Turpe est aliud loqui & aliud sentire. *Senec. ad Lucil. in epist.*
 Non multis verbis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt. *idem epist. 38.*

Quem admodum sapienti viro inaccessus modestior conuenit, ita oratio pressa, non audax. Summa ergo summarum haec erit, tardiloquum te esse iubeo. *idem epist. 40.*

Nemo quod audierit tacebit. Nemo quantum audierit loquebitur. *idem in epist.*

Imago animi sermo est. Qualis vir, talis oratio. Magnum est vocis & silentii temperamentum. Garrulo non respondere, conuictum est.

Loquax inimicus quam taciturnus minus offendit. *idem in Proverbiis.*

Veliciofa mancipia animi imperio rege lingua, cupiditatemque opprime, si non potes, paululum remitte. Saxo ea quae sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore.

Primumquam promittas, delibera: sed cum promiseris, statim facias.

In hoc incumbere, ut libentius audias quam loquaris. Auribus frequentius serere quam lingua. Qui nescit tacere, nescit loqui. *idem de moribus.*

Propter hoc nobis datus est sermo, ut praefatio forent mutuae voluntatis indicia. *Plato in Timaeo.*

Qualis vnusquisque est, talia dicit, & talia operatur, & taliter vivit. *Arist. li. 4.*

Nullum illorum animalium sermonem habet, nisi homo. Homini natura sermonem dedit. *idem lib. 1. Polit.*

Noli cito loqui. Est enim infamiae indicium, dicebat Bias. *Laert. Diog. de vita & mor. philosophorum.*

Oportet enim veritari in conuiuio sermones, ut castitate integros, ita appetibiles venustate. *Macrob. Saturnaliorum li. 1.*

Nam superfluum video, inter sapientes nota proferre: Sic etiam loquendum est cum hominibus, tanquam dii audiant, & sic loquendum cum diis, tanquam homines audiant. Cuius secunda pars sentit, ne quid a diis petamus quod velle nos, indecorum sit homi-

nibus confiteri. *Macrob. Saturnaliorum li. 1.*

Haecina de philosophiae virtutibus, quia cum oratio in se orando probetur, philosophus non minus tacendo pro se quam loquendo philosophatur. *idem li. 1.*

Omnium terrarum nihil homine praestabilius praesentat: accessit: quod quidem alius animalibus ad expectandam necessitatem inferendaque ventri copias comparatum est. sed homini promptuarium potius recte rationis & suauitatis est. *idem li. 1.*

Lucius Apuleius de dogmate Platoni.

Qui suauiter & fuitiles, & importuni locutores, quique multum pondererinnix, verbis humandis & sapientibus desolantur orationem bene existimatum est in ore nasci, non in petore. Inquam autem debere aiunt non esse liberam, nec vagam, sed oculis de petore imo, ac de corde aperitis moueri, & quasi gignari.

Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non vulgarem sed recondendam esse dicit praevidere ut desaturum. Enique dicit promendo gratiam plurimam, si modesta & parca, & modica. *Gell. Nocturnum Attic. lib. 1. ca. 15.*

APOPHTEGMATA.

Thales Subinde admonere solitus erat, ne ita loquatur, ut tibiis etiam coram amicis loquendum esse, ne non apud amicos, & nostra loquacitas vergat nobis in magnum malum. *Laert. li. 1. ca. 1.*

Pythagoras gladii plagam quam linguae leuiorem esse dicit, ille enim corpus, haec animum vulnecat. *Anton. & Max. serm. de quaest. 4.*

Chilon, non committendum esse dicit, ut lingua praerogatum animum. Admonens, prius cogitandum quid loquaris, quam lingua prorumpat in verba. Nescit enim vox multa reuerti. *Laert. li. 1. ca. 4.*

Idem praecipiebat, linguam cum alias semper, tum praecipue conuiuio continendam, quod illic cibi & potus inuenerit ad operantiam. Porro vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio. *Laert. li. 1. ca. 4.*

Idem a quodam interrogatus, quidnam apud homines esset difficilem? Responde, inquit, ea quae cupimus esse. Quo dicto inuuit, quanta hominum sit lingua licentia, quae in cordebus recondita esse deberent, liberius loquendo effundunt. *Laert. li. 1. ca. 4.*

Bias, adolefcentae quodam intempertissimas nugas crebro iactans adeo ut neque modum esset habiturus, neque finem: Qui factum inquit, ut a quo scateret verbis didicisti, silere non didicisti. *idem li. 1. ca. 4.*

Bias, cui damus immodice loquax, ut sibi subueniret, orantem ait: Abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris, non verum pie. *Laert. li. 1. ca. 4.*

A nacharisis interrogatus quid esset in homine pessimum, & quod optimum? respondit, Lingua. Sentiens idem membrum plurimum adterere vtilitatem, si recta ratione gubernetur: pessimum autem se, si secus. *Laert. li. 1. ca. 9.*

Zeno, adolefcentulo plurima effluenti immoderatae operante erat: idecirco, inquit, aures habemus duas, & os vnum: ut praediamus, loquamur per pauca. *Laert. li. 7.*

Idem audiens adolefcentem plus satis loquentem in conuiuio ait: Aures in linguam defluxe. Alludit autem ad naturam entium, quae hominibus duas aures fecit, linguam autem vnam statum ut disceret, plura quidem audienda esse, non autem tenere effusa da omnia. *Laert. li. 7. cap. 1. Maximus serm. 60.*

Democritus, quum indoctum quendam verbosissimum obloquentem diu tulisset: Ad blasphemandum, inquit, satis mihi iustitia videris, ad silendum vero impositus. *Stob.*

Epiphanus, Quid esset in hominibus bonum & malum? dicitur, linguam esse dixit. *Anton. & Max. serm. de loquacitate.*

Pericles, cum publice dicitur prodiret in primis se operantem, ne insolens verbum excideret, quod populum plene auerteret, neque possent, aut itae etiam voluntati contrarium esset: Non operantur sane vir prudentissimus, ac eloquentissimus: quum labitur brigaque sit lingua, quae saepe numero limites suos egreditur, & in ta rerum pericula hominem etiam volentem rapit, ac in mortem quoque aliquando praecipiat. *A. li. 4. de varia hist.*

Theocritus Chioscum veniens Byzantium, & verborum promptissimos homines inueniret. Recte (inquit) de vobis dicitur, quod in vobis vobis suppellex est, & vnicum domicilium. *Stob.*

Idem Anaximene dicitur, ita praefatus est, incipit verborum flumen, mentis gutta: significans, habere multum loquentem, vniuersae parum. *Stob. serm. 34.*

Crates videns adolefcentulum secreto ambulatorem, & in

PC
POLY

quis, quid illic solus faceret? Mecum, inquit loquor; cui Crates...

Agis, cum sophista quispiam apud Agidem dixisset, orationem esse rerum omnium praestantissimam...

Antipater, de Demade oratore iam graeco dicere solebat, Demadi, ut immolata victimae...

Alexander epistolam a matre missam, quae occultas aculationes & calumnias in Antipatrum continebat...

Idem. Cum silentium saecrum maximopere probaret, quisquis inquit, secreto commissum divulgauerit...

Gnathena. Venerat ex Helleponto ad Gnathenam amator quidam eius fama & nomine pernotus...

M. Cato luronem cuidam ambientem inter Catonis familiares recipi negavit dicens: Se cum eo non posse viuere...

Idem dicere solebat, eum nequaquam tacere posse quem moribus loquendi teneret. Ea enim est linguae licentia...

Anonymus. Rhodius quidam ministro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit...

Pompeius, impatiens Tullianae dicacitatis, inter amicos dicere solebat: Cupio ad hostes transeat Cicero...

Alphosius homines quos vanis sermonibus impleri, & pene distendi intueretur, modo vites, modo vesicas vocabat...

Hieron. Carbo. Loquaculus quidam Hieronymum Carbonem, suavisissimi ingenii virum, obtundebat...

Ennius Senensis in Petrum de monte Licino, non in celeberrimum astronomum, podagra laborantem, incidit...

Idem. Sophista quodam de fortitudine multa disserente, risti Cicero. A te sophiste dicenti, Quid rides Cleomene...

Demades Tibi Atheniensis comparare solebat: ex quibus si negam detrahas, reliquum inutile erit. Maximus serm. 60. Stob.

Agis, cum sophista quispiam apud Agidem dixisset, orationem esse rerum omnium praestantissimam...

Antipater, de Demade oratore iam graeco dicere solebat, Demadi, ut immolata victimae, nihil superesse praeter linguam & ventrem...

Alexander epistolam a matre missam, quae occultas aculationes & calumnias in Antipatrum continebat...

Idem. Cum silentium saecrum maximopere probaret, quisquis inquit, secreto commissum divulgauerit...

Gnathena. Venerat ex Helleponto ad Gnathenam amator quidam eius fama & nomine pernotus...

M. Cato luronem cuidam ambientem inter Catonis familiares recipi negavit dicens: Se cum eo non posse viuere...

Idem dicere solebat, eum nequaquam tacere posse quem moribus loquendi teneret. Ea enim est linguae licentia...

Anonymus. Rhodius quidam ministro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit...

Pompeius, impatiens Tullianae dicacitatis, inter amicos dicere solebat: Cupio ad hostes transeat Cicero...

Alphosius homines quos vanis sermonibus impleri, & pene distendi intueretur, modo vites, modo vesicas vocabat...

Hieron. Carbo. Loquaculus quidam Hieronymum Carbonem, suavisissimi ingenii virum, obtundebat...

Ennius Senensis in Petrum de monte Licino, non in celeberrimum astronomum, podagra laborantem, incidit...

Idem. Sophista quodam de fortitudine multa disserente, risti Cicero. A te sophiste dicenti, Quid rides Cleomene...

Demades Tibi Atheniensis comparare solebat: ex quibus si negam detrahas, reliquum inutile erit. Maximus serm. 60. Stob.

§ SIMILITVDINES.

Dauidis regis. Sermonem petilentem suppeditat (celeratus animus lingua tuæ, quæ simillima est nouacula: acuta: quum ad fecandam barbam adhibita, aberat. & iugulum petit) Ps. 52.

Chrysolomi: Magis vertice ipso capitis linguam tuam custodi. Regius quidem equus est lingua. Si ei frenum immiseris, doctrina tua gradarium feceris. accende in eum rex, & quiescet in eo: si autem nullo freno domueris sed huc atque illuc in frenem iactari permiseris, diaboli eum vehiculum fecerit. Homil. 50. in Matth.

Ora istorum qui secularium rerum rabie furiant, comparanda non immerito cloacis fordidissimis: illorum vero ora, qui quæ Dei sunt, loquuntur, fontibus similia, vnde riuus liquidissimis fluentis mellis emanant. Imo non hac mensura, sed acerbior similitudine Scriptura vitur hic venenum, inquit, aspidum sub labiis eorum, lepulchrum parens guttur eorum. Sane, bonorum ora non sunt talia, sed odoris plena ingentis, Homil. 59. in Matth.

Quem ad modum si Romanus forte fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, nisi Latine loquaris Sic & Christus non audit, nec attendit, nisi lingua sua loquaris, vtaris. Vt os tuum ita conformetur, vt Christi sit, non opus est coloribus, nec vlla materia, sola virtute, humilitate, mansuetudine, huiusmodi os maxime conformatur. Os diaboli conditur in maledictione, contumelia, contractione, peritio, mendacio. Diaboli linguam habet, qui vt diabolus loquitur. Quæ supplicia non perpendemus, quando linguam nostram, qua Dominicam carnem degulamus, diaboli sponte linguam efficiamus? Hom. 79. in Matth.

Vt grauius est pomum, quod tuis manibus ex ipsa decerpseris arbore, vt dulcius aqua quam ex ipsa vena subicactem haueris: vt iucundius vinum, quod ex eo deprompseris dolio, in quo primum fuerat conditum: Ita diuina litera nescio quid habent naturæ fractantæ, nescio quid spirant suum ac genuinum, si eo sermone legantur quo scripserunt, qui partim elacio hauerunt ore, partim eisdem afflati spiritu nobis tradiderunt. Homil. 79. in Matth.

Basilii: Sicut calamus instrumentum scribendi est, ipsum scite mouente manu ad eorum significationem quæ scribuntur: Sic etiam iusti lingua, quam sanctus mouet Spiritus, æternæ vitæ verba ardentium cordibus inscribit, tincta quidem non atramento, sed spiritu Dei viuentis. in Ps. 45.

D. Hieronymi: Sicut plectrum chordis: Ita lingua elidit dentibus, & vocalem reddit sonum. ad. Enst. achium.

Quomodo iuxta qualitatem ciborum de stomacho ructus erumpit, & boni vel mali odoris status indicium est: Ita interioris hominis cogitationes verba profertur, & ex abundantia cordis os loquitur. Ad Principium virginem.

D. Hilari: Nouacula ad nitorem vultus: acuitur, vt abradens hirsutam atq; horrentem faciem læuiget. Hac si potius vulneret, dolū facit quippe cum preparata ad ornatum, ministerium suum præbent ad vlnusita lingua impit in malicia potentis, quam natura ad eloquendas rationabiles cogitationes contulit cordis preparat: ipsa potius rationabiles cogitat inquirates. Ps. 51.

Laurentii Iussitanti patris archiepi. Quemadmodum de vno eodemque fronte non potest effluere dulcis atq; amara aqua: Ita nec in lipidum cor progredere valet verba flammantia. De iussit. ac regimine palat. cap. 11.

Roterodami: Vt rupes obiciuntur flumini, ne se effundat: Ita ratio linguæ obicienda, ne temere distiluat. in Similib.

Vide, Garrulitas, Loquacitas, Sermo, Taciturnitas.

Litigium, Lis.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Litigium, Græce λῆσις, id est, & λῆσις. Litigo. Est autem litigium proprie contractio in verbis, non ex defectu amoris animos vniuersis, sed & hoc, quod quis non veretur contristare personam, ex B. Thomæ secunda Secunda quæst. 116. artic. 107. Litigium à litigio venit, illud autem à lis deducitur. Lis vero (vt quidam volunt) à limes dicitur, quod primæ inter homines lites de limitibus fuerint à litigio, quod est disceptio, contendo, venit litigiosum, hoc est id, de quo lis est. Litigiosus, qui frequenter in litibus versatur.

Lis, lites, Conuersionis, à limite dicta, quod lites primæ inter homines de limitibus fuerint. Gr. à lex Hebr. Rab, à verbo, Rabab, & in a. Coniugatione Rab & Rob, nullus fuit: nam in litibus multa sunt & dicuntur atq; multiplicatur contentiones, deniq; lis ex lite feritur litesq; nouas parit & multiplicat Meribab, contentio disceptatio acis, vt fiam lite coram iudicibus.

§ SENTENTIA BIBLICÆ.

Lites & contentiones fugienda, Pron. 20. 3. Matth. 5. 40. Rom. 13.

13. 1. Cor. 6. 1. & Tit. 3. 1. 2. Tim. 2. 23. Lites Partibus vitandæ. 3. 2. Tim. 2. 3. 4.

§ SENTENTIA PHILOSOPHOVM.

Nihil bono viro quæro magis conuenit, quam abelica contentio. controuersis. Cic. ad Attic.

Lis & amicitia repetuntur solum in animalibus, & præter rationales, non inanimatis. Auer. in 2. Physic. text. 35.

Lingoli & moroli sunt, qui nullam sibi rationem habere possunt ne moiefti sint. Arist. 4. Ethicor. ca. 6.

Lites vbi multæ, & iniuriæ multæ vbi sunt, eius inter se inimici amici. Plato de leg. dial. 5. litem generat, Ant. Nat. de pacis. lib. 4. quarto.

Chilon: eius tria præcepta aureis literis Delphis consecrata sunt. Nofce te ipsum. Ne nimium cupias, & Aris aliena nequeas. Quarta iam taciturnitas. Bras. li. 3. ca. 2. ex Stobæo.

Zenon cum cæteris virtutis admiratoribus fortiter peroraret, non oportere malos viros cum probis contendere, cum diceret: An non plorabit malus si bono aucta fuerit? Et ego nullatenus malum probum contradicere. Philo Iudeus lib. 4. Quædam probus sit liber.

Socrates dicebat, aut quam rarissime, aut quam grauissime proceribus conuandum esse. Non ignorat enim vt sapientissimus, quam caute cum potentioribus agendum sit, ne non proficis nos qui longe inferiores sumus, opprimat. Stob. serm. 1. de iudiciis.

Phuonius cum in disputatione quadam Hadriano proceribus infensissimus erat, cessasset, admirandus alius curabat. Nonne cedam, inquit, qui vincti habeat legiones. Et ad. 1. 5. 5. Volat. li. 16. vrb. anorm. com.

Araxerxes Aclidæ Iapsoni multa in eum licenter dicebat: Licet quidem illi, quæ vellet in regem dicere: sibi vero necesse tantum: sed etiam facere. Eras. li. 5. apph.

Ludouicus XII. Gallia rex cum per Lutetiam ob ambrosianum uos haberet quoddam & senatu qui raptim ad curiam peruenisset, Annon, inquit, hi ad mundanas videtur proficere. Annon, Franc. Alludit ad illud Stratochis & Dioclis quorum membra inuenerunt, qui se mutuo inuitabant: ad melleam auream: ita enim cum inuicem uocabant.

Ipsæ per se cum in cura parlamenti Galliarum supereminere interelles, patronoq; causalum diuersos non illiciter autem: ita tam Sutoris partes impudenter sibi vindicare dicebat. Sutoris quod Sutoris est proprium alium producere denudat, hoc in dicos in dilatandis scriptis prudentum responsis & Cæterisq; bus facere affirmabat. Annal. Franc.

Alexander. Dion in Dialogo Philippi & Alexandriæ, Philo ad Alexandrum dixisse, At qui poetas bonos ac graues ceterosq; proes offendere non debemus, quod nobis dicenti quæ volunt, a cultatem habent. Non omnem, inquit Alexander. cum Stoicis quod de Helena mentiretur, non fuit uile. Bras. Iud. ca. 4.

Phocion. Quum Alexander ab Atheniensibus polceret ditionem, ut quid consuleret, proficeret: surgens, inquit: Contulo agens, ut misisuperetis eos, aut supcrantium amici fici Compendia liti, nihil Alexandro negandum, nisi considerent se inuicem proceribus opprimere. Quibus si ille videtur superior: non esse proceribus animosum inuenem, & repulæ impatienssum. Philo in apoph.

Sylla. Cn Pompeium à victoria reuersum, Sylla cum illi honoribus exceptis, tum magni cognomen ipse primus illi dedit, cum Pompeius ius non contentus, vellet triumphum agere, ut passus est Sylla, eo quod nondum esset ordinis senatorum Cæsarum quum Pompeius iis qui aderant dixisset, ignoret Syllam, quod plures adorarent solem orientem, quam occidentem: Sylla contumauit, Triumphet. Hortuit iuuenis animum, & in dies crescentem gloriam: nec dubitauit illi cedere, quem videbat accitum esse posse. Plut. in Rom. apoph.

Iul. Cæsar. Cum Pompeius relicta Roma per fugisset ad Metellum, ararium præfectus Cæsar iuueni illinc pecuniam excoerit, & ararium clausit. At Cæsar illi mortem minatus est. Et quum Metellum reddidisset attonitum, Hoc, inquit, & adhibere dictu mihi difficilissimum fuit quam factu. Sentens, se ve inuicem quem vellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes. Plut. in apoph.

§ SIMILITVDINES.

Roterodami: Quemadmodum Cæcias ventus crebra ad nos quas sequitur: Ita homo iurgis deditus, vbi canque etiam ad litigium trahit in prouerbio. Mala attrahens, &c.

Vt non solum stultum est, verum etiam periculosum, conuicium fulmina. Ita dementia est, reges ad se accersere, qui non nisi magno nostro malo prouocantur. in Similib.

§ FÆBVA.

De Asino & Mullo. Ad lacum, quo musium paulo ante exceptum factum, robans deuenit asinus, & gustato dulci potu, cum ille pacem obnam partem muli exhaussit, hoc moelle ferens in canaliculum